

การศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการ การสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการ: กรณีศึกษาประเทศไทย

THE STUDY OF ENTREPRENEURIAL FRAMEWORK CONDITIONS IN ENHANCING ENTREPRENEURIAL SOCIETY: A CASE STUDY OF THAILAND

วิเลิศ ภูริวัชร*

WilertPuriwat*

สุชาติ ไตรภพสกุล**

Suchart Tripopsakul**

ชาคริต พิษณุางกูร***

Chakrit Pichyangkul***

* หัวหน้าภาควิชาการตลาด คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* Head of Marketing Department, Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University

* Email: wilert@cbs.chula.ac.th

** อาจารย์ประจำคณะการสร้างเจ้าของธุรกิจและบริหารกิจการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

** Lecturer of the School of Entrepreneurship and Management (BUSEM), Bangkok University

** Email: Suchartt@bu.ac.th

*** อาจารย์อาวุโส สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

*** Senior lecturer, School of Management, Mah Fah Luang University

*** Email: Chakritp@me.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2558 และทำการศึกษารเปรียบเทียบระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนของประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียจำนวน 8 ประเทศซึ่งเป็นสมาชิกของโครงการสำรวจสังคมความเป็นผู้ประกอบการระดับโลก Global Entrepreneurship Monitor (GEM) อันได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เวียดนาม จีน และไต้หวัน โดยอาศัยข้อมูลทฤษฎีของโครงการ GEM ในส่วนการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (National Expert Survey: NES) จำนวน 36 คนใน 9 สาขารัฐกิจของแต่ละประเทศ ซึ่งทำการสอบถามระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการ ผลการศึกษา ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนที่พร้อมสำหรับผู้ประกอบการในด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศมากที่สุดรองลงมาคือ ด้านความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรม และด้านการเปิดกว้างของตลาด โดยมีระดับการประเมินเฉลี่ยอยู่ที่ 3.83 3.35 และ 3.15 ตามลำดับ นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนของประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียจำนวน 8 ประเทศ พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางการเงิน ด้านนโยบายของภาครัฐ ด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐ ด้านการถ่ายทอดความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนา และด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ อยู่ในช่วง 3 อันดับสุดท้ายจากการเปรียบเทียบในแต่ละมิติ ซึ่งเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนที่จำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขเพื่อที่จะส่งเสริมสังคมความเป็นผู้ประกอบการให้พัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนของประเทศไทย

คำสำคัญ: ปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการ โครงการสำรวจสังคมความเป็นผู้ประกอบการระดับโลก เอเชีย

Abstract

The purposes of this paper are to study the level of Entrepreneurial Framework Conditions (EFCs) in enhancing Thai entrepreneurial society in 2016 and to compare with the secondary data of the levels of EFCs with 8 Asian GEM Member countries; namely, Malaysia, Indonesia, Philippines, Japan, South Korea, Vietnam, China, and Taiwan. This paper is utilized the GEM data in National Expert Survey (NES) part. The 36 experts in 9 business fields of each country were asked to evaluate the levels of EFCs of their countryside. The result of NES shows that three most readiness Entrepreneurial Framework Conditions (EFCs) in Thailand are physical infrastructure ($\bar{X} = 3.83$), cultural and social norms ($\bar{X} = 3.35$), and market openness respectively ($\bar{X} = 3.15$). Furthermore, compared with other 9 countries, Thailand has consistently been ranked the third lowest in terms of Entrepreneurial Financial Support, Government Policy, Government Entrepreneurship Programs, R&D Transfer, and Physical Infrastructure factors are ranked third from the bottom. The results underline the fact that in order to enhance and achieve sustainability for Thai entrepreneurial society, these EFCs need to be further developed and improved.

Keywords: Entrepreneurial Framework Conditions, Global Entrepreneurship Monitor (GEM), Asia

ความเป็นมาและความสำคัญ

สังคมความเป็นผู้ประกอบการมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ถือเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่างยั่งยืน โดยจากรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปี พ.ศ. 2558 ของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2558) ระบุว่าประเทศไทยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีจำนวนทั้งสิ้น 2,736,744 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.73 ของจำนวนวิสาหกิจทั่วประเทศ โดยเป็นจำนวนวิสาหกิจขนาดเล็ก (SE) มากที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 2,723,932 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.26 ของจำนวนวิสาหกิจทั่วประเทศ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจเท่ากับ 5,212,004 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39.6 ของผลผลิตมวลรวมของประเทศ (Gross domestic product: GDP) นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดการจ้างงานรวม 10,501,166 คนหรือร้อยละ 80.30 ของการจ้างงานรวมทั้งหมดของประเทศ สำหรับการส่งออกของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีมูลค่าเท่ากับ 1,917,817.12 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 26.25 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด

การพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการได้รับความสนใจจากนักนโยบายและนักวิชาการ โดยแนวคิดการพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการในยุคปัจจุบันต่างยอมรับว่า ในการที่จะพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการอย่างยั่งยืนไม่สามารถที่จะมุ่งเน้นสนับสนุนเพียงภาคฝ่ายใดภาคฝ่ายหนึ่งเพียงจุดเดียว การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเป็นระบบ (System) มากกว่าเป็นกระบวนการในลักษณะเชิงเส้นตรง (linear process) โดยคำว่า ระบบความเป็นผู้ประกอบการแห่งชาติ (National of Systems of Entrepreneurship) (Ace, Autio & Szerb, 2013) และระบบนิเวศของการเกิดผู้ประกอบการ (Entrepreneurship ecosystem) (Zacharakis, Shepherd & Coombs, 2003; Napier & Hansen, 2011; Malecki, 2011; Kantis & Federico, 2012; Feld, 2012; Isenberg, 2011; Mason & Brown, 2013) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมแล้วระบบนิเวศของการเกิดผู้ประกอบการจะประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน เช่น ผู้กำหนดนโยบาย ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคธนาคาร ภาคสนับสนุนด้านวิจัย อีกทั้งยังจำเป็นที่จะต้องพัฒนาส่วนเชื่อมโยงของแต่ละภาคฝ่ายให้สอดคล้องประสานไปในทิศทางเดียวกัน โดยแนวคิดของระบบนิเวศทางธุรกิจ (Business Ecosystem) ถูกนำมาใช้ครั้งแรกในศาสตร์ทางด้านการบริหารธุรกิจและการจัดการในบทความของ James F. Moore นักวิชาการชาวสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1993 โดย Moore (1993) กล่าวว่า ระบบธุรกิจถูกสร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลกับหน่วยธุรกิจ หน่วยธุรกิจกับกลุ่มธุรกิจ และกับปฏิสัมพันธ์ของหน่วยธุรกิจกับสิ่งแวดล้อม โดยสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และรวมถึงกฎหมาย กฎระเบียบของภาครัฐในบริบทของการทำธุรกิจ ชุมชน ลูกค้า คู่ค้า คู่แข่ง ระบบงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ รวมทั้งทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เช่น แรงงาน วัตถุดิบ สินค้า บริการ และทรัพยากรอื่นๆ โดย Mason and Brown (2013) กล่าวว่า ประเทศที่มีระบบนิเวศของการเกิดผู้ประกอบการที่มีความพร้อมมากกว่าจะส่งผลให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ซึ่งมีคุณภาพ เนื่องจากประชาชนภายในประเทศสามารถมองเห็นโอกาสทางธุรกิจ อีกทั้งมีโอกาสนในการเข้าถึงทักษะความสามารถที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งแหล่งเงินทุนที่จำเป็นต่อการเริ่มต้นธุรกิจในฐานะผู้ประกอบการ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

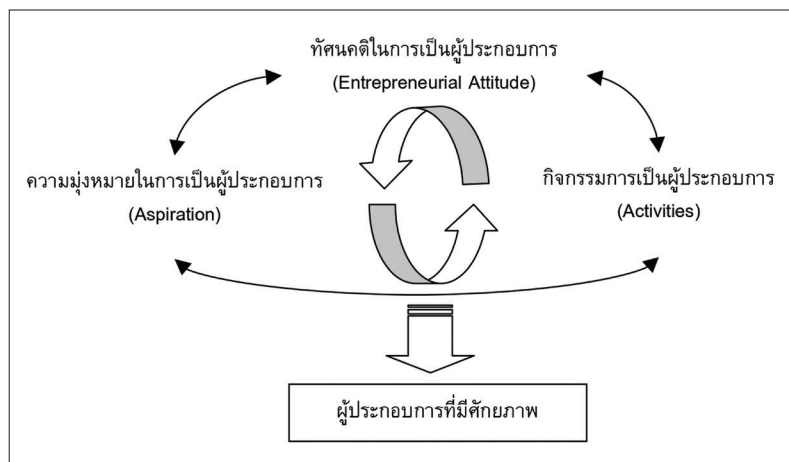
1. เพื่อศึกษาสภาพและระดับความพร้อมของปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการของประเทศไทยทั้ง 9 มิติตามแบบจำลองโครงการสำรวจสังคมความเป็นผู้ประกอบการระดับโลก (GEM)
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความพร้อมของปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการทั้ง 9 มิติของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการของประเทศไทยให้เติบโตอย่างเข้มแข็งยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ระบบนิเวศของการเกิดผู้ประกอบการ (Entrepreneurship ecosystem) และระบบความเป็นผู้ประกอบการแห่งชาติ (National Systems of Entrepreneurship)

ระบบนิเวศของการเกิดผู้ประกอบการ (Entrepreneurship ecosystem) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาภายใต้สมมติฐานความเชื่อที่ว่า การพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการจำเป็นระบบที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการเชื่อมโยงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Mason & Brown, 2013) Isenberg (2011) ได้เสนอระบบนิเวศน์ความเป็นผู้ประกอบการโดยแบบจำลองได้แสดงถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Actors) บทบาท (roles) และความเชื่อมโยงของทั้ง 6 ภาคฝ่าย อันได้แก่ ด้านนโยบาย การเงิน วัฒนธรรม สันติสุข ทรัพยากรมนุษย์ และตลาดในการพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการ โดยระบบนิเวศน์ความเป็นผู้ประกอบการสามารถแยกย่อยไปได้ตามภาคอุตสาหกรรม (Sectoral) พื้นที่ (Regional) ในขณะที่ Ace, Autio, and Szerb (2013) เสนอแนวคิดระบบความเป็นผู้ประกอบการแห่งชาติ (National Systems of Entrepreneurship) โดยมองว่า การสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการให้เกิดขึ้นประเทศจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงบริบท (Context) ภายในประเทศซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างแต่ละภาคฝ่ายมีความสำคัญยิ่งในการสร้างทัศนคติ (Attitude) ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ (Abilities) และความมุ่งมั่น (Aspiration) ที่จะเป็นผู้ประกอบการในกับประชาชน Ace, Autio, and Szerb (2013) มองว่าในการพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการทั้งพิจารณาทั้งระดับมหภาค (Macro level) และระดับจุลภาค (Micro level) โดยแบบจำลองระบบความเป็นผู้ประกอบการแห่งชาติ ของ Ace, Autio, and Szerb (2013) แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ระบบความเป็นผู้ประกอบการแห่งชาติ (National Systems of Entrepreneurship) ของ Ace, Autio, and Szerb (2013)

แบบจำลองโครงการสำรวจสังคมความเป็นผู้ประกอบการระดับโลก (Global Entrepreneurship Monitor: GEM)

โครงการสำรวจสังคมความเป็นผู้ประกอบการระดับโลก (GEM) มีวัตถุประสงค์ (1) ต้องการศึกษความแตกต่างของระดับสังคมกิจกรรมความเป็นผู้ประกอบการในแต่ละประเทศทั่วโลก (2) ต้องการศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างอัตรากิจกรรมความเป็นผู้ประกอบการและอัตราความเจริญเติบโต

ทางเศรษฐกิจของประเทศ และ (3) ต้องการศึกษาศักยภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการสร้างสังคม
 ความเป็นผู้ประกอบการ โดยแบบจำลองของ GEM มีสมมติฐานว่าสังคมความเป็นผู้ประกอบการเกิดจาก
 ปัจจัยภายใน เช่น ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological factors) ที่ส่งผลกระตุ้นให้บุคคลต้องการเป็น
 ผู้ประกอบการ และรวมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุน (Entrepreneurial Framework Conditions: EFCs)
 ต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการ โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุน (EFCs) ถือเป็นสำคัญของ
 ระบบนิเวศของการเกิดผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Ecosystem) ซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่จำเป็น
 และรวมถึงองค์การภาครัฐและเอกชนต่างๆ ซึ่งส่งเสริม สนับสนุนประชาชนในการก่อตั้งธุรกิจใหม่ (Bosma,
 Jones, Autio & Levie, 2008) โดยการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการสร้างสังคมความเป็น
 ผู้ประกอบการจะใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (National Expert Survey: NES) จำนวน 36 คนใน 9 กลุ่ม
 สาขาธุรกิจโดยปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุน (EFCs) ทั้ง 9 มิติแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการทั้ง 9 มิติ

ปัจจัยสภาพแวดล้อม เกื้อหนุน (EFCs)	ความหมาย
การสนับสนุน ทางการเงิน	การเข้าถึงและความเพียงพอของแหล่งเงินทุนในการเริ่มต้นธุรกิจของผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะเป็น กองทุนหุ้นสามัญ เงินกู้เงินอุดหนุนจากรัฐ เงินทุนจากบุคคลทั่วไป (ที่ไม่ใช่ผู้ก่อตั้งบริษัท) กองทุนร่วมโดยนักลงทุน และการระดมทุนจากมหาชนเมื่อ เข้าตลาดหลักทรัพย์ครั้งแรก (IPO)
นโยบายของภาครัฐ	การให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนบริษัทที่จัดตั้งใหม่และกำลังเติบโตในนโยบาย ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ตลอดจนประสิทธิภาพของระบบราชการ กฎระเบียบ ต่างๆ และระบบภาษี ที่สามารถเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่บริษัทที่จัด ตั้งใหม่และกำลังเติบโต
มาตรการสนับสนุน ของภาครัฐ	การได้รับความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก จากมาตรการสนับสนุนธุรกิจที่ จัดตั้งใหม่และกำลังเติบโตของภาครัฐอย่างทั่วถึง ทันที และมีประสิทธิภาพ
ด้านการศึกษาองค์ ความรู้ในการเป็น ผู้ประกอบการ	การส่งเสริมทักษะและความสนใจในการประกอบธุรกิจและการสร้างธุรกิจใหม่ของ ระบบการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา วิทยาลัย มหาวิทยาลัย (บริหารธุรกิจและการจัดการ) การศึกษาในสายอาชีพ และระบบการศึกษาต่อเนื่อง
การถ่ายโอน ความรู้เพื่อการวิจัย และพัฒนา	การสนับสนุนจากรัฐบาล สถาบันวิทยาศาสตร์ และบริษัทร่วมทุน สำหรับธุรกิจที่ จัดตั้งใหม่และกำลังเติบโตในการเข้าถึงและการพัฒนางานวิจัยและเทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดจนการสนับสนุนบุคลากรสาขาวิทยาศาสตร์ในประเทศ (เช่น วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ เป็นต้น)
การบริการวิชาชีพ สำหรับธุรกิจ	ความสามารถในการเข้าถึงผู้รับเหมารายย่อย ผู้ผลิต ผู้จัดหาวัตถุดิบ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านบัญชี กฎหมาย และที่ปรึกษาได้อย่างดี เพียงพอ และในราคาที่สามารถรับได้ ตลอดจนการบริการของธนาคารต่อบริษัทที่จัดตั้งใหม่และกำลังเติบโต
การเปิดกว้าง ของตลาด	ความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงการบริโภคภายในประเทศความยาก - ยากใน การเข้าสู่ตลาดในประเทศ และการกีดกันทางการค้าภายในประเทศ
ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ภายในประเทศ	ความสะดวกในการติดตั้ง ตลอดจนต้นทุนในการเข้าถึงสาธารณูปโภค และระบบ ติดต่อสื่อสารต่างๆ ของบริษัทที่จัดตั้งใหม่และกำลังเติบโต
ความเท่าเทียมทาง สังคมและวัฒนธรรม	ทัศนคติของสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อการยกย่องบุคคลที่ประสบความสำเร็จจาก ความพยายามของตนเอง การส่งเสริมให้บุคคลมีทักษะความเป็น ผู้ประกอบการ ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นวัตกรรม การพึ่งพาตนเอง ตลอดจนความแข็งแกร่งในการสร้างเครือข่ายของผู้หญิงในประเทศ

ที่มา: Reynolds, Bosma, Autio, Hunt, De Bono, and Servais (2005) อ้างอิงใน สุชาติ (2558) โดยสำหรับ
 แบบจำลอง GEM ซึ่งแสดงถึงระบบนิเวศในการพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการแสดง
 ดังภาพที่ 2

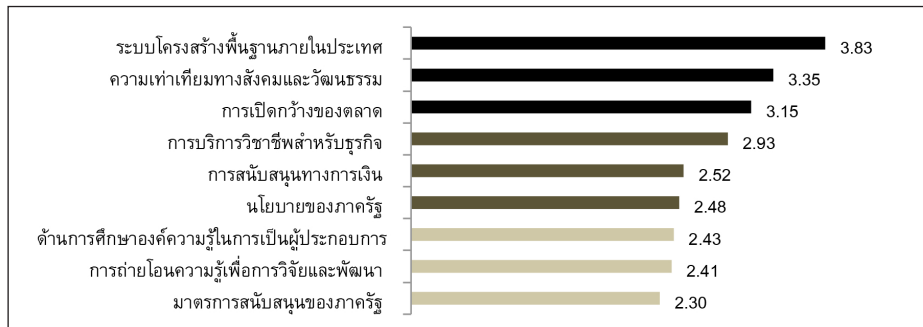
วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลการวิจัยจากโครงการสำรวจสังคมความเป็นผู้ประกอบการระดับโลก (Global Entrepreneurship Monitor: GEM) ในปี พ.ศ. 2558 จากทั้งหมด 9 ประเทศ โดยสำหรับประเทศไทย คณะการสร้างเจ้าของธุรกิจและการบริหารกิจการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ GEM และดำเนินการศึกษาโครงการดังกล่าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 โดยสามารถมีสิทธิ์เข้าถึงและใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์เชิงวิชาการในประเทศไทยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินระดับความเป็นผู้ประกอบการของประเทศต่างๆทั่วโลก ตลอดจนประเมินระดับความเป็นสังคมผู้ประกอบการในประเทศทั้งในด้านทัศนคติ กิจกรรมและความมุ่งหมายของผู้ประกอบการนอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (EFCs) ต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการ โดยในส่วนของสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (NES) ต่อระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการของแต่ละประเทศในสาขาธุรกิจ 9 สาขา จำนวนสาขาละ 4 คน และมีผู้ประกอบการในแต่ละสาขาในการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สาขาละไม่ต่ำกว่า 1 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน โดยผู้เชี่ยวชาญส่วนที่ทำงานในองค์กรภาครัฐและเอกชนจำนวน 27 คนเป็นผู้บริหารระดับกลางขึ้นไป มีอายุการทำงานไม่ต่ำกว่า 10 ปี ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญ 9 คนเป็นผู้ประกอบการซึ่งดำเนินธุรกิจมาเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 3 ปี โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (NES) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้เวลาสัมภาษณ์แต่ละท่านประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง โดยช่วงแรกของการสัมภาษณ์จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงทัศนะถึงอุปสรรค ปัจจัยส่งเสริม และข้อเสนอแนะในการพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการของประเทศ หลังจากนั้นผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินระดับสถานการณ์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (EFCs) ทั้ง 9 มิติโดยใช้แบบสอบถามมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับเป็นเครื่องมือวิจัย เพื่อแสดงความคิดเห็นว่า ไม่เห็นด้วย/เห็นด้วยกับความข้อความดังกล่าว ในการนี้ผู้เชี่ยวชาญการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (EFCs) ต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการของประเทศไทยทั้ง 9 มิติ อันได้แก่ ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ (5 ข้อคำถาม) การบริการวิชาชีพสำหรับธุรกิจ (5 ข้อคำถาม) เท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรม (5 ข้อคำถาม) การเปิดกว้างของตลาด (6 ข้อคำถาม) แหล่งเงินทุนเพื่อประกอบธุรกิจ (6 ข้อคำถาม) นโยบายของภาครัฐ (7 ข้อคำถาม) มาตรการสนับสนุนของภาครัฐ (6 ข้อคำถาม) การโอนถ่ายความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนา (6 ข้อคำถาม) และการศึกษาด้านความเป็นผู้ประกอบการ (6 ข้อคำถาม) รวมทั้งสิ้น 52 ข้อคำถาม

ผลการศึกษา

ภาพรวมปัจจัยสภาพแวดล้อมต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการของประเทศไทยประจำปี พ.ศ. 2558

จากผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (NES) จำนวน 36 คนใน 9 สาขาธุรกิจ โดยทำการสอบถามระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (EFCs) ต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการ 9 มิติ ตามแบบจำลองของ Global Entrepreneurship Monitor (GEM) อันได้แก่ การสนับสนุนทางการเงิน นโยบายของภาครัฐ มาตรการสนับสนุนของภาครัฐ การศึกษาองค์ความรู้ในการเป็นผู้ประกอบการการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและการพัฒนาการบริการวิชาชีพสำหรับธุรกิจ การเปิดกว้างของตลาดระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศและความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ดัง ภาพที่ 3

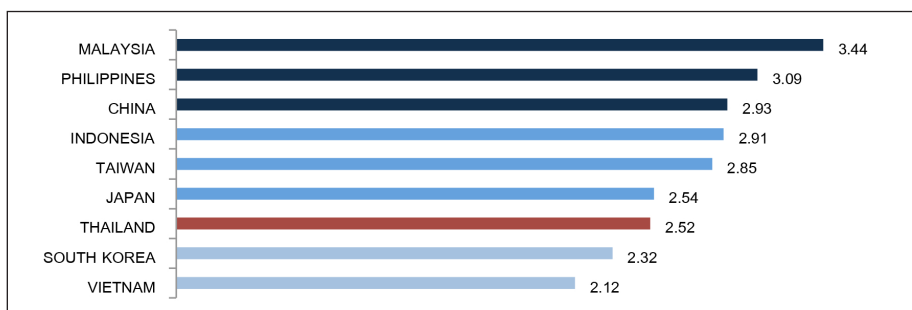
ภาพที่ 3 ระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมเอื้อหนุนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมเอื้อหนุน (EFCs) ในด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศมากที่สุด (3.83) รองลงมาคือ ด้านความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรม (3.35) และด้านการเปิดกว้างของตลาด (3.15) ตามลำดับ โดยจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญปัจจัยสภาพแวดล้อมเอื้อหนุน (EFCs) ที่ได้รับคะแนนน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐ (2.30) การถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนา (2.41) และด้านการศึกษาคือความรู้ในการเป็นผู้ประกอบการ (2.43)

การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเอื้อหนุนต่อการสร้างสังคมความเป็นผู้ประกอบการของกลุ่มประเทศในเอเชีย

เนื่องจากโครงการสำรวจสังคมความเป็นผู้ประกอบการระดับโลก Global Entrepreneurship Monitor (GEM) เป็นโครงการที่มีประเทศสมาชิกกว่า 70 ประเทศทั่วโลก โดยในแต่ละปี คณะผู้วิจัยแต่ละประเทศจะศึกษาเชิงประจักษ์และเก็บข้อมูล โดยมีระเบียบวิธี (Protocol) อันเป็นมาตรฐานสากลเดียวกันจากทาง GEM (Bosma, Coduras, Litovsky & Seaman, 2012) เช่น ระเบียบวิธีวิจัยในลักษณะการวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัย อันประกอบด้วยชุดข้อแบบสอบถามที่วัดระดับปัจจัยเอื้อหนุนมิติต่างๆ รวมถึงข้อแนะนำในการสัมภาษณ์ เกณฑ์การสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) แบบกระจายกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ ซึ่งส่งผลให้ผลข้อมูลที่ได้จากโครงการ GEM สามารถเปรียบเทียบกันได้ในแต่ละประเทศ สำหรับระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมเอื้อหนุน (EFCs) ของประเทศไทยเมื่อทำการเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

- ด้านการสนับสนุนทางการเงิน

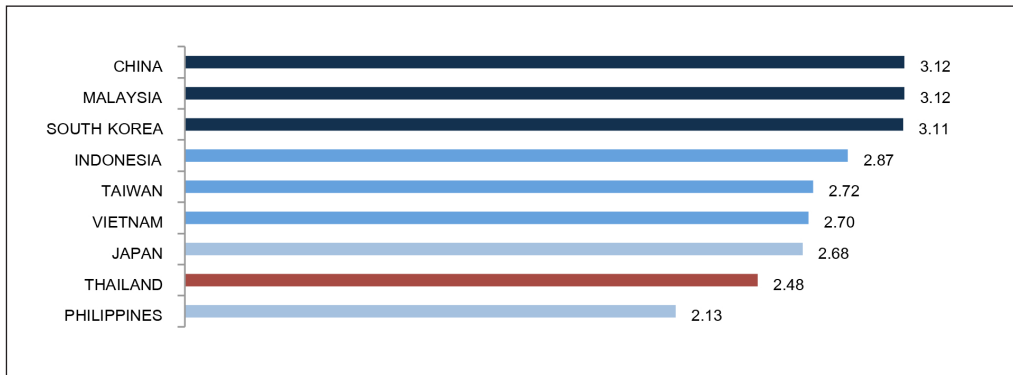

ภาพที่ 4 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเอื้อหนุนด้านการสนับสนุนทางการเงิน

จากภาพที่ 4 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเอื้อหนุนด้านการสนับสนุนทางการเงินในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มาเลเซีย (3.44) ฟิลิปปินส์ (3.09) และ

จีน (2.93) ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการสนับสนุนทางการเงินอยู่ในอันดับที่ 7 จาก 9 ประเทศ โดยประเทศเวียดนาม (2.12) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการสนับสนุนทางการเงินต่ำที่สุด

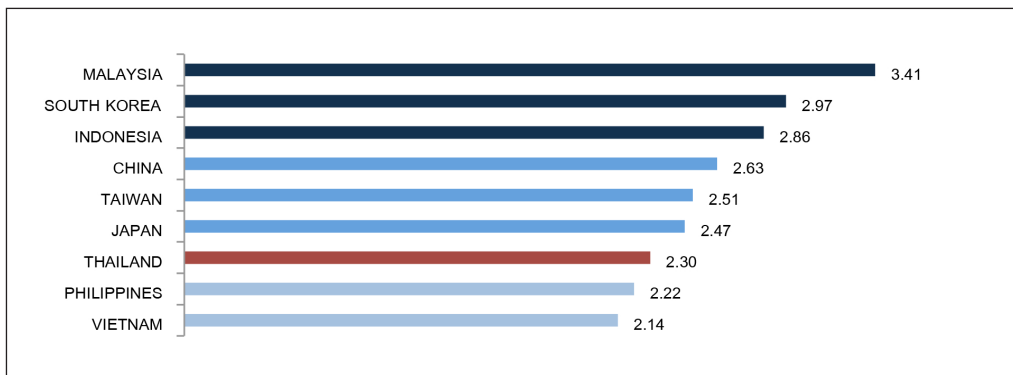
- ด้านนโยบายของภาครัฐ

ภาพที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านนโยบายของภาครัฐ

จากภาพที่ 5 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านนโยบายของภาครัฐในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ จีน (3.12) มาเลเซีย (3.12) และเกาหลีใต้ (3.11) ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านนโยบายของภาครัฐอยู่ในอันดับที่ 8 จาก 9 ประเทศ โดยประเทศฟิลิปปินส์ (2.13) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านนโยบายของภาครัฐต่ำที่สุด

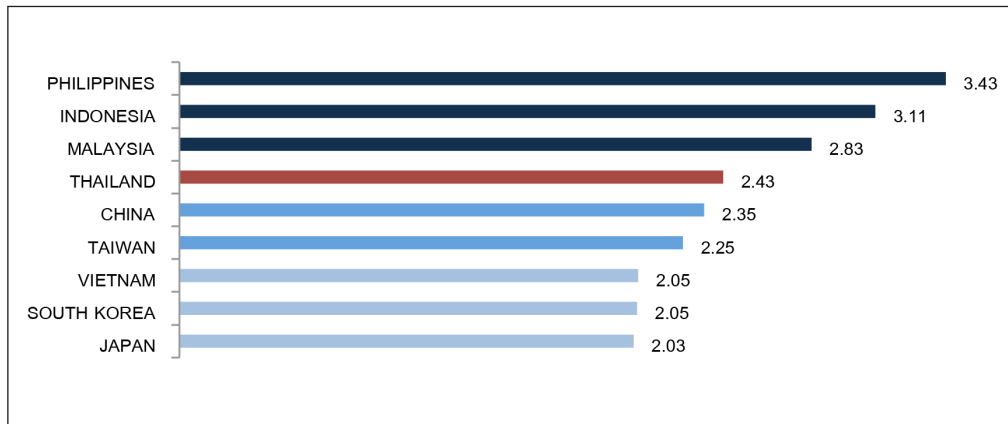
- ด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐ

ภาพที่ 6 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐ

จากภาพที่ 6 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มาเลเซีย (3.41) เกาหลีใต้ (2.97) และอินโดนีเซีย (2.86) ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐอยู่ในอันดับที่ 7 จาก 9 ประเทศ โดยประเทศเวียดนาม (2.14) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐต่ำที่สุด

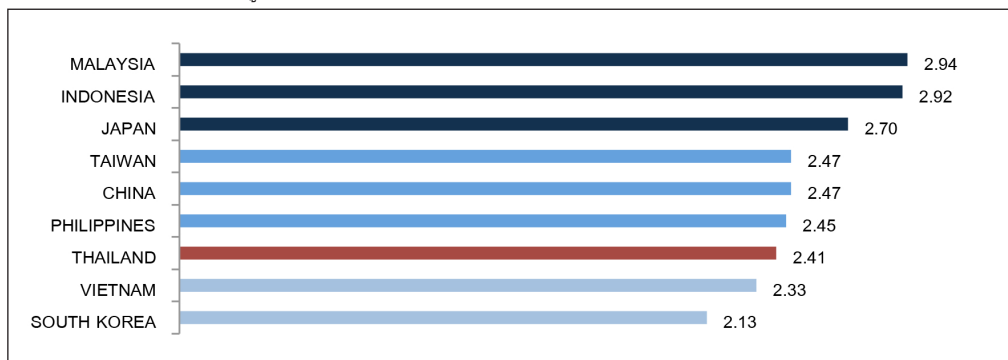
- ด้านการศึกษาของคําศรัในการเป็นผู้ประกอบการ

ภาพที่ 7 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการศึกษาของคําศรัในการเป็นผู้ประกอบการ

จากภาพที่ 7 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการศึกษาของคําศรัในการเป็นผู้ประกอบการในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ฟิฟิลปินส์ (3.43) อินโดนีเซีย (3.11) และมาเลเซีย (2.83) ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการศึกษาของคําศรัในการเป็นผู้ประกอบการอยู่ในอันดับที่ 4 จาก 9 ประเทศ โดยประเทศญี่ปุ่น (2.14) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการศึกษาของคําศรัในการเป็นผู้ประกอบการต่ำที่สุด

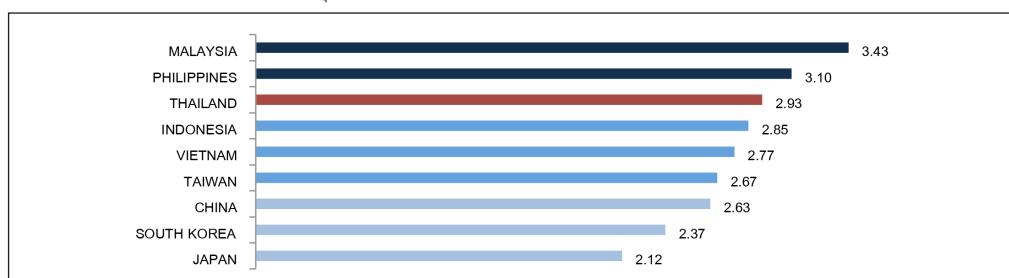
- ด้านการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนา

ภาพที่ 8 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนา

จากภาพที่ 8 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนาในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มาเลเซีย (2.94) อินโดนีเซีย (2.92) และญี่ปุ่น (2.70) ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนาอยู่ในอันดับที่ 7 จาก 9 ประเทศ โดยประเทศเกาหลีใต้ (2.14) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนาต่ำที่สุด

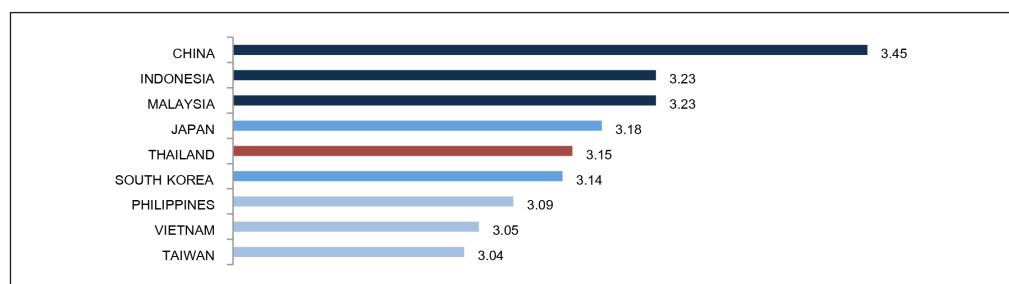
- ด้านการบริการวิชาชีพสำหรับธุรกิจ

ภาพที่ 9 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการบริการวิชาชีพสำหรับธุรกิจ

จากภาพที่ 9 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการบริการวิชาชีพสำหรับธุรกิจในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มาเลเซีย (3.43) ฟิlippินส์ (3.10) และไทย (2.93) ตามลำดับ โดยประเทศญี่ปุ่น (2.12) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการบริการวิชาชีพสำหรับธุรกิจต่ำที่สุด

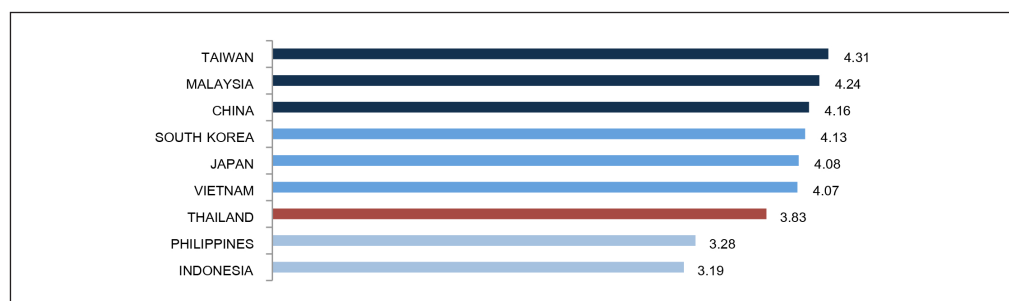
- ด้านการเปิดกว้างของตลาด

ภาพที่ 10 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการเปิดกว้างของตลาด

จากภาพที่ 10 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการเปิดกว้างของตลาดในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ จีน (3.45) มาเลเซีย (3.23) และอินโดนีเซีย (3.23) ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการเปิดกว้างของตลาดอยู่ในอันดับที่ 5 จาก 9 ประเทศ โดยประเทศไต้หวัน (3.04) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านการเปิดกว้างของตลาดต่ำที่สุด

- ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ

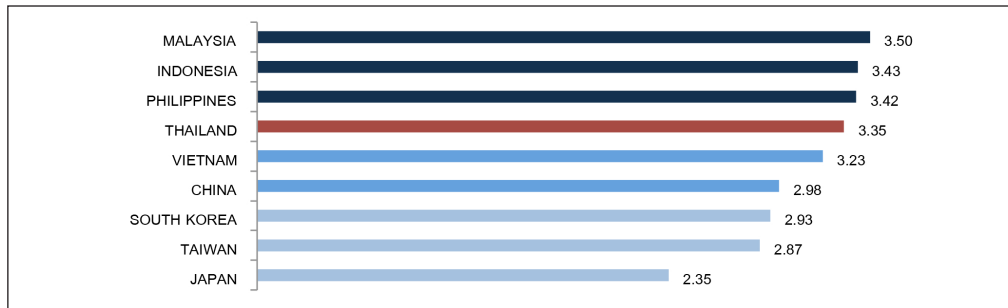

ภาพที่ 11 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ

จากภาพที่ 11 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายใน

ประเทศในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ไต้หวัน (4.31) มาเลเซีย (4.24) และจีน (4.16) ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศอยู่ในอันดับที่ 7 จาก 9 ประเทศ โดยประเทศอินโดนีเซีย (3.19) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศต่ำที่สุด

- ด้านความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรม

ภาพที่ 12 การเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรม

จากภาพที่ 12 พบว่าประเทศที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรมในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มาเลเซีย (3.50) อินโดนีเซีย (3.43) และฟิลิปปินส์ (3.42) ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยมีปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่ในอันดับที่ 4 จาก 9 ประเทศ โดยประเทศญี่ปุ่น (2.35) มีผลการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนด้านความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรมต่ำที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาสังคมความเป็นผู้ประกอบการไทยอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีปัจจัยสภาพแวดล้อมที่คอยเกื้อหนุนให้ประชาชนไทยสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบการได้จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐ ด้านการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนา และด้านการศึกษาองค์ความรู้ในการเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนของประเทศไทยที่มีความพร้อมน้อยที่สุด นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนของประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเซียจำนวน 8 ประเทศ พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางการเงิน ด้านนโยบายของภาครัฐ ด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐ ด้านการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนา และด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศอยู่ในช่วง 3 อันดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับผลรายงานของ GEM Global report 2015/2016 (Kelly, Singer, & Herrington, 2016) และผลการสัมภาษณ์เชิงลึก NES ประจำปี พ.ศ. 2558 ของประเทศไทย ซึ่งรายงานเกี่ยวกับอุปสรรคด้านนโยบายของภาครัฐและการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนาถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาผู้ประกอบการในกลุ่มประเทศที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยปัจจัยการผลิตและประสิทธิภาพ (Factor and Efficiency-Driven Economy) เช่น ประเทศไทยและหลายประเทศในทวีปเอเชีย โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงเรื่องอุปสรรคที่เกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ โดยแสดงความคิดเห็นว่า การบริหารจัดการเชิงนโยบายของภาครัฐยังคงขาดการบูรณาการร่วมกัน แม้ว่าปัจจุบันภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการ เช่น การจับคู่ธุรกิจ การจัดหลักสูตรอบรม การจัดตั้งศูนย์พัฒนาธุรกิจ เป็นต้น แต่การส่งเสริมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมในระยะสั้นขาดการติดตามผลลัพธ์ในระยะยาว และขาดผู้ปฏิบัติที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอย่างแท้จริง นอกจากนี้การส่งเสริมยังคงขาดความร่วมมือในระดับมหภาค โดยขาดความร่วมมือกันระหว่างกระทรวงต่างๆ อย่างเป็นระบบ ประเด็นถัดมา คือ เรื่องการศึกษาด้านความเป็นผู้ประกอบการ โดยกล่าวว่า

การพัฒนาผู้ประกอบการไม่ได้เป็นเป้าหมายหลักของการศึกษาไทย สถาบันการศึกษายังคงเน้นการผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานมากกว่าการสร้างผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ระบบการศึกษาไทยไม่ได้ปลูกฝังทักษะความเป็นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นการเรียนแบบท่องจำละเลยเรื่องการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ ตลอดจนไม่ได้ส่งเสริมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนยังขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ผู้ประกอบการไทยจึงนิยมลอกเลียนแบบมากกว่า

การริเริ่มสร้างสรรค์สินค้าหรือบริการใหม่ๆ ด้วยตนเอง อีกทั้งยังนิยมผลตอบแทนที่ได้มาในระยะสั้น และไม่นิยมพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระยะยาว สำหรับประเด็นด้านการถ่ายโอนความรู้เพื่อการวิจัยและพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ประเทศไทยขาดการส่งเสริมให้นักวิจัยและอาจารย์มหาวิทยาลัยทำงานวิจัยซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการในรูปแบบจากห้องสู่ห้าง และขาดการสนับสนุนให้มีการทำวิจัยเชิงประยุกต์โดยนำปัญหาภาคธุรกิจมาเป็นโจทย์ในการพัฒนาโครงการวิจัย ขาดการสนับสนุนให้เกิดการประสานงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคธุรกิจในพื้นที่ในการทำวิจัยเชิงประยุกต์

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

โดยจากผลการศึกษาดังกล่าว ทางผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ผู้กำหนดนโยบายของภาครัฐควรมีการระดมความคิดจากทางผู้ประกอบการถึงข้อปัญหาและอุปสรรคที่ต้องการให้ทางภาครัฐช่วยเหลือเพื่อที่สามารถกำหนดมาตรการส่งเสริมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่สามารถบรรเทาปัญหาของกลุ่มผู้ประกอบการ รวมทั้งส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดเล็กให้สามารถเติบโตเป็นธุรกิจขนาดกลางหรือใหญ่ได้ในอนาคต นอกจากนี้มาตรการสนับสนุนของภาครัฐในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและย่อมจำเป็นที่จะต้องมีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น เช่น รายสาขาอุตสาหกรรม กลุ่มธุรกิจ รายภูมิภาค เป็นต้น (2) ภาครัฐควรที่จะมุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการด้วยการมุ่งเน้นนวัตกรรมผ่านการถ่ายโอนความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากหน่วยงานวิจัยต่างๆ เช่น สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และเครือข่ายวิจัยของมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยทิศทางของงานวิจัยของไทยควรวางเป้าหมายให้ตอบโจทย์ความต้องการของภาคเอกชนมากขึ้น (3) ส่งเสริมทักษะความรู้และทัศนคติในการเป็นผู้ประกอบการ โดยควรจะมีการการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการบ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการและทักษะเบื้องต้นในการประกอบธุรกิจให้กับเยาวชนไทยตั้งแต่ระดับประถม มัธยมศึกษา นอกจากนี้ การอบรมความรู้ทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้กับประชาชนไทยจำเป็นต้องทำอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมหลักสูตรการอบรมระยะสั้น เพื่อเพิ่มทักษะเฉพาะด้านโดยอาจเกี่ยวกับการศึกษาวิธีการเขียนแผนธุรกิจและนำเสนอแก่ธนาคารที่ต้องการกู้เงิน โดยอาจเน้นการประเมินโอกาสทางการเงิน ทางการตลาด ทางผลิตภัณฑ์และบริการ ทางคู่แข่งในอุตสาหกรรม และการประเมินความเสี่ยงของธุรกิจและวิธีการจดทะเบียนธุรกิจ

ข้อจำกัดการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลจากโครงการ GEM ประจำปี พ.ศ. 2558 ในส่วนการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (NES) ซึ่งผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเทศเป็นการประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญภายใต้บริบทในประเทศนั้นๆ ซึ่งแตกต่างกันไปตามทัศนคติและความคาดหวัง รวมทั้งวัฒนธรรมของประเทศนั้น อย่างไรก็ตามผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงถึงมุมมองต่อจุดอ่อนและจุดแข็งของปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถเป็นแนวทางให้กับผู้กำหนดนโยบายในการวางแผนการพัฒนาผู้ประกอบการไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป โดยข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยอาจทำการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนโดยใช้ข้อมูลระยะยาวเพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาปัจจัยสภาพแวดล้อมเกื้อหนุนในระยะยาวรวมทั้งการศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศในทวีปอื่นๆ เช่น ยุโรป อเมริกาเหนือและใต้

บรรณานุกรม

- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.(2558). รายงานสถานการณ์ SMEs ปี 2558. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.sme.go.th/th/index.php/data-alert/alert/report-smes-year/report-year/report-year-2558>
- สุชาติ ไตรภพสกุล. (2558). รายงานสถานการณ์ภาพระดับความเป็นผู้ประกอบการของประเทศไทยจากโครงการการศึกษาสังคมความเป็นผู้ประกอบการระดับโลกของ Global Entrepreneurship Monitor (GEM). วารสาร *BU Academic Review*, 14(2), 50-68.
- Ács, Z. J., Autio, E., & Szerb, L. (2014). National systems of entrepreneurship: Measurement issues and policy implications. *Research Policy*, 43(3), 476-494.
- Bosma, N., Jones, K., Autio, E., & Levie, J. (2008). *Global Entrepreneurship Monitor 2007*. Babson College, London Business School, and Global Entrepreneurship Research Association (GERA).
- Bosma, N., Coduras, A., Litovsky, Y., & Seaman, J. (2012). *GEM Manual: A report on the design, data and quality control of the Global Entrepreneurship Monitor*. Global Entrepreneurship Research Association.
- Feld, B. (2012). *Startup communities: Building an entrepreneurial ecosystem in your city*. John Wiley & Sons.
- Isenberg, D. (2011). The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: Principles for cultivating entrepreneurship. *Presentation at the Institute of International and European Affairs*.
- Kantis, H. D., & Federico, J. S. (2012). Entrepreneurial Ecosystems in Latin America: the role of policies. *International Research and Policy Roundtable (Kauffman Foundation), Liverpool, UK*.
- Kelly, D., Singer, S., & Herrington, M. (2016). *Global Entrepreneurship Monitor (GEM) Global Report 2015/2016*, Global Entrepreneurship Research Association.
- Malecki, E. J. (2011). Connecting local entrepreneurial ecosystems to global innovation networks: open innovation, double networks and knowledge integration. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 14(1), 36-59.
- Mason, C., & Brown, R. (2014). Entrepreneurial ecosystems and growth oriented entrepreneurship. *Final Report to OECD, Paris*.
- Moore, J. F. (1993). Predators and prey: a new ecology of competition. *Harvard business review*, 71(3), 75-83.
- Napier, G & Hansen, C (2011). Ecosystems for Young Scaleable Firms, FORA Group.
- Zacharakis, A. L., Shepherd, D. A., & Coombs, J. E. (2003). The development of venture-capital-backed internet companies: An ecosystem perspective. *Journal of Business Venturing*, 18(2), 217-231.